

Wegwijs in de Bijbel

Het verhaal van de Bijbel op eenvoudige manier verteld

62. Sauls laatste kans en David gekozen als opvolger

Bijbelgedeelte: 1 Samuël 15:1-16:23

Koning Saul verspeelt zijn laatste kans

Toen koning Saul ongehoorzaam was geweest, door niet te wachten tot Samuël de HEER een offer kwam brengen en om de overwinning op de Filistijnen te vragen, had Samuël hem gezegd dat God een eind aan zijn koningschap zou maken. Maar op een dag wilde God Saul toch nog een kans geven om te laten zien dat hij Hem gehoorzaam wilde zijn.

Toen Israël uit Egypte was verlost en bij het beloofde land was gekomen, was er een volk dat hen de weg had versperd: de Amalekieten. Hun vijandschap tegen Israël was groot, en het gevaar bestond dat die uiteindelijk zou worden tot een zo grote haat dat zij Israël zouden willen vernietigen. God had daarom gezegd dat Hij ervoor zou zorgen dat dit volk later voorgoed verslagen zou worden en geen gevaar voor Israël meer zou zijn. Dat moment was nu gekomen.

De HEER vertelde Samuël wat hij tegen Saul moest zeggen: Hij moest met zijn leger ten strijde trekken tegen de Amalekieten; hij mocht niets dat leeft – mens of dier – laten leven, en al hun bezittingen waren bestemd voor de dienst van de HEER – ze mochten er niets van voor zichzelf nemen. Saul begon goed. Gehoorzaam trok hij met een leger van 300.000 man naar de Amalekieten en versloeg en doodde hen, op één man na: hun koning Agag. Daarnaast doodden zij alle waardevolle dieren niet: de beste schapen, geiten en koeien en de sterkste jonge stieren en rammen namen zij mee. Maar dat was niet wat de HEER van hem had gevraagd, en het was dus opnieuw ongehoorzaamheid.

De HEER zei tegen Samuël: 'Ik betreur het dat Ik Saul koning heb gemaakt, want hij heeft Mij de rug toegekeerd en doet niet wat Ik hem heb opgedragen'. Samuël ging op zoek naar Saul. Onderweg vertelde iemand hem dat Saul op weg was naar Gilgal, de plaats waar hij zelf het offer had gebracht toen Samuël niet op de afgesproken tijd kwam opdagen. Daar had Samuël hem het einde van zijn koningschap aangekondigd. Onderweg naar Gilgal had Saul een soort monument ter ere van zichzelf neergezet,

alsof hij en niet God voor de overwinning had gezorgd. Saul mocht niet zijn eigen eer zoeken, maar moest God de eer geven. Maar hij was kennelijk nogal met zichzelf ingenomen en zich van geen kwaad bewust.

Toen Samuël in Gilgal was gekomen, ging Saul hem enthousiast tegemoet. Hij zei: 'Wees gezegend door de HEER. Ik heb gedaan wat de HEER mij heeft opgedragen'. Maar Samuël wist wat er was gebeurd, en vroeg meteen: 'Hoe komt het dan dat ik schapen hoor blaten en runderen hoor loeien?'. Saul antwoordde dat ze die hadden meegenomen om de HEER een offer te brengen. Samuël herinnerde hem eraan wat de opdracht was geweest, en vroeg hem waarom hij dan toch niet had gehoorzaamd. Had hij dan niets geleerd van zijn eerdere ongehoorzaamheid? Was hij zo onverstandig dat hij het allemaal nog erger maakte dan het al was? Maar Saul was het daar niet mee eens. Hij vond dat hij had gedaan wat hij moest doen: Ten strijde trekken en de Amalekieten verslaan en doden. Daar voegde wel hij zijn tweede ongehoorzaamheid aan toe: 'Koning Agag heb ik gevangen genomen en de rest van de Amalekieten heb ik gedood'. En nog een keer zei hij dat de gespaarde dieren voor een offer aan de HEER bestemd waren. Maar de HEER had dat helemaal niet gevraagd en Samuël gaf hem daarom een belangrijk antwoord, dat altijd geldt voor wie een offer aan de HEER brengt: 'Heeft de HEER meer vreugde van een offer dan van gehoorzaamheid? Gehoorzaamheid is beter dan offers'. Al die offers zouden helemaal niet nodig zijn wanneer de Israëlieten, en dus ook Saul, God gehoorzaamden. Offers werden gebracht vanwege de zonde.

Voor de tweede keer zei Samuël dat God een eind zou maken aan Sauls koningschap: 'U hebt de opdracht van de HEER verworpen; daarom verworpt de HEER u als koning'. Daarmee stond Gods oordeel vast. Het is belangrijk hier te onthouden dat God Saul dus niet verwierp als mens, maar als koning. Voor een mens is er altijd de mogelijkheid van berouw en bekeering en daarop van Gods vergeving.

Daarna zei Samuël nog iets heel belangrijks. Toen hij wilde weggaan bij Saul, probeerde Saul hem vast te grijpen en tegen te houden. Waarschijnlijk om hem te vragen om tot God te bidden dat Hij zijn oordeel over hem zou veranderen. Maar hij kreeg alleen een punt van Samuëls mantel te pakken, en omdat Samuël doorliep scheurde die af. Hij zei tegen Saul dat dit een teken van de HEER was: Zoals die punt van de mantel afscheurde, zo zou het koningschap van Saul losgescheurd worden en aan een ander gegeven worden – iemand die het meer waard zou zijn dan hij. Dit stond definitief vast want: 'u weet dat de Glorie van Israël nooit Zijn woord breekt en nooit van Zijn besluiten terugkomt. Hij is immers geen mens, dat Hij van Zijn besluiten terugkomt'. We kunnen van God op aan: Bij alles wat Hij aankondigt – voor ons goed of slecht – moeten wij weten dat het zo zal zijn.

Saul zag in dat hij gezondigd had en vroeg Samuël hem ook niet nog eens af te laten gaan bij zijn legeraanvoerders en leiders van het volk. Samuël ging met hem mee en Saul knielde neer voor de HEER. Die dag werd koning Agag alsnog gedood. Samuël en Saul gingen terug naar huis. Samuël lijkt misschien een koude kikker in de manier hoe hij Saul toesprak. Er staat dat hij Saul nooit meer terug wilde zien, maar ook dat hij verdriet om hem had.

De opvolger van Saul gekozen

Samuël mocht dan verdriet hebben om Saul, maar God had belangrijk werk voor hem. Er moest immers een opvolger voor Saul komen.

De HEER gaf hem opdracht om met een hoorn gevuld met olie naar het huis van een zekere Isai in Betlehem te gaan 'want een van zijn zonen heb ik als koning uitgekozen'. Maar Samuël zag daar erg tegen op. Saul zou bang zijn voor wat er met hem zou gebeuren als zijn opvolger aan de macht kwam en, zoals tegenwoordig nog altijd gebeurt, was hij van plan degenen die hij niet vertrouwdde uit de weg te ruimen. Samuël vroeg daarom de HEER hoe Hij dat nou van hem kon vragen. Hij wist toch dat Saul in staat was hem te vermoorden wanneer hij hiervan zou horen. God vertelde hem hoe hij het moest aanpakken: Hij moest in het huis van Isai een offermaaltijd houden met de bestuurders van de stad en Isai en zijn zonen, en dan afwachten tot God hem zou zeggen wat hij doen moest.

Toen allen er waren was te zien hoe mensen denken over een leider van het volk: Hij moet groot en sterk zijn, zodat iedereen tegen hem opziet. Want ook Samuël dacht zo. Maar God kijkt niet naar de buitenkant; Hij kent de binnenkant, het hart. Saul was groot en sterk, en God maakte hem koning omdat het volk zo'n koning wilde hebben, net zoals de andere volken hadden. Maar van binnen zat het bij Saul niet goed. Samuël en het volk moesten inzien dat het niet om grootte of kracht ging maar om het karakter. Toen Samuël de oudste zoon van Isai zag, dacht hij meteen dat die wel gekozen zou zijn. Maar God zei hem: 'Ga niet af op hoe hij er uitziet, hoe groot hij is. Ik heb hem afgewezen, Het gaat niet om wat de mens ziet: de mens kijkt naar het uiterlijk, maar de HEER kijkt naar het hart'. Isai stelde zeven zonen aan Samuël voor, maar geen van allen was de keus van de HEER. Hoe dan nu verder? Er waren geen andere zonen van Isai aanwezig. Op de vraag aan Isai of niet al zijn zonen er waren, zoals de bedoeling was, kreeg hij het antwoord dat de jongste zoon, David, bij de schapen en geiten moest blijven. Hij telde kennelijk niet mee, en mocht niet bij 'de grote mensen' zitten. Hierin zien we al iets van hoe God kiest: Wat bij mensen niet telt, telt wel bij Hem. Zo was het met David, en zo was het later met zijn verre nakomeling Jezus. Samuël zei dat de maaltijd niet zou beginnen zonder David, en daarom liet Isai hem toch maar halen. Het bleek een knappe vent met roodachtig haar en sprekende ogen. Tegenwoordig zou hij een schat worden genoemd. Toch was hij sterk, zoals we nog zullen zien.

De HEER zei tegen Samuël: 'Hem moet je zalven. Hij is het'. En waar iedereen bij was, zalfde hij hem met de olie uit de hoorn die hij had meegebracht. Vanaf dat moment was David vol van de Geest van de HEER.

David komt aan het hof van Saul

Eerder werd dit gezegd van Saul, toen Samuël hém had gezalfd als koning, maar nu had de Geest van de HEER hem verlaten. In plaats daarvan kreeg Saul een 'kwelgeest' van de HEER – dus niet van de duivel of satan.

Dit viel zijn dienaren aan het hof ook op, en zij boden Saul aan iemand te zoeken die op de harp kon spelen. Dat zou hem goed doen, want de rustige muziek zou hem dan tot rust brengen. Dat vond Saul een goed idee: 'Zoek iemand voor me uit die goed kan spelen en laat hem bij me komen'. Een van de hovelingen had een idee: 'Ik weet iemand die goed kan spelen. Hij is een zoon van Isaï uit Betlehem. Hij behoort tot een voorname familie en is een goed krijgsman, en hij is welbespraakt en goedgebouwd. Bovendien staat de HEER hem bij'. Zo komen we wat meer te weten van David. Hij was dus geen jongen, maar een adolescent of een jonge man van voor in de twintig. De hoveling vond hem passend aan het hof van de koning. Saul liet David halen en zijn vader gaf hem een geschenk voor de koning mee. Zo had God bewerkt dat David in dienst bij Saul kwam. Die werd zeer op David gesteld en maakte hem tot zijn wapendrager. Saul vroeg Isaï of zijn zoon voorgoed in zijn dienst mocht komen, omdat hij zeer tevreden was met hem.

Telkens wanneer Saul gekweld werd, nam David de harp en tokkelde op de snaren. Dat luchtte Saul op en het deed hem goed: de 'kwelgeest' liet hem dan een tijdje met rust. We moeten ons daar niet bij voorstellen dat getokkel op een harp een 'kwade geest' verdrijft. Het gaat om de innerlijke rust die Saul kreeg. Wat hem precies mankeerde kon men toen niet benoemen, maar uit zijn steeds verslechterende gesteldheid zouden we kunnen afleiden dat hij manisch depressief was of werd.

Hoe het verder ging tussen Saul en David

In het verhaal in de Bijbel zullen we zien dat dit gaat over de steeds groter wordende angst en machteloosheid van Saul. Zijn jaloersheid op David, die hij als bedreiging van zijn koningschap ziet, want zijn gevoel zegt hem dat hij zijn opvolger zal zijn. Vooral omdat David geliefd is bij het volk. Saul verdrijft hem van huis en haard en jaagt hem overal op. Hij probeert hem te doden, maar David wordt beschermd door God en is Saul steeds te vlug af; redt zelfs zijn leven. Uiteindelijk wordt Saul zo bang dat hij het ergste doet dat een mens met zichzelf kan doen. Davids weg naar het koningschap is die van een herder die tot grote roem komt, naar een vluchteling die zich in allerlei bochten wringt om te overleven. Zo maakt God hem geschikt tot de nederige dienaar die Hij Zich wenst als herder over Zijn volk.